

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Семантика и прагматика глаголских облика у француском језику економске струке у поређењу са српским
мр Јелене Јаћовић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовao комисију 6-9.11.2020. Наставно-научно веће Филозофског факултета
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
1. Др Весна Цакелић, редовни професор за ужу научну област Француски језик, 25. 09. 2018, Факултет организационих наука Универзитета у Београду, председник Комисије.
2. Др Селена Станковић, ванредни професор за ужу научну област Француски језик, 1.10.2017, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, члан.
3. Др Јелена Ајцановић, ванредни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика, 29.10.2019, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, члан.
4. Др Снежана Гудурић, редовни професор за ужу научну област Романистика, 20.7.2009, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, ментор.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Јелена (Горан) Јаћовић
2. Датум рођења, општина, држава: 1.3.1982. Нови Сад, Србија
3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив : Филозофски факултет у Новом Саду, Француски језик и лингвистика, дипломирани филолог (романиста – француски језик и књижевност) – мастер
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2010. Језик и књижевност
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Филолошке науке
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Семантика и прагматика глаголских облика у француском језику економске струке у поређењу са српским
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација мрр Јелене Јаћовић састоји се из седам целина: 1. Уводна разматрања, 2. Теоријска разматрања, 3. Семантичке и прагматичке вредности глаголских облика у француском и српском језику економске струке, 4. Завршна разматрања, 5. Литература, 6. Корпус и 7. Додатак. У Уводним разматрањима (13–16) кандидаткиња дефинише предмет, циљеве и методологију истраживања, образлаже избор и садржај корпуса и на крају даје преглед дисертације. У оквиру другог дела (2. Теоријска разматрања, 17–77) кандидаткиња дефинише језик струке из лингвистичке и дидактичке перспективе, указујући при томе на двоструко одређење њеног предмета истраживања („француски језик за посебне намене“ и „француски језик струке“), даје преглед основних одлика језика економске струке, одређује глагол као нуклеус реченице (из различитих лингвистичких перспектива) у граматичким оквирима француског и српског језика, посматрајући га како из семантичке тако и из прагматичке перспективе. У делу насловљеном Семантичке и прагматичке вредности глаголских облика у француском и српском језику струке (78–205) приказане су вредности глаголских облика пронађених у корпусу и то како глаголских времена тако и глаголских начина. У Завршним разматрањима (206–213) дата је рекапитулација резултата истраживања и закључака изведених на крају сваког потпоглавља које се односи на одговарајући глаголски облик, а указано је и на могућности и правце даљих истраживања у овој и сличним областима. Попис коришћене литературе налази се на странама 214–226, а листа дела из којих је ексцерпиран корпус на странама 227–229. Додатак (230–235) садржи глосар најчешћих колокација са глаголским језгром у француском и српском језику економске струке.

У оквиру дисертације наведена је и кључна документацијска информација на српском и енглеском језику (стр. 2–5), као и апстракт на српском и енглеском (6–9). Садржај дисертације наведен је на стр. 10–12.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У *Уводним разматрањима* кандидаткиња мрр Јелена Јаћовић јасно одређује предмет свог истраживања – семантичке и прагматичке вредности глаголских облика који се појављују у француском и српском језику економске струке. Прецизно дефинише циљеве истраживања (истражити семантичке и прагматичке вредности глаголских облика у француском и српском језику економске струке, утврдити реализацију вредности глаголских облика у два посматрана језика и утврдити степен њихове еквиваленције, утврдити кореспондентне српске глаголске облике облике за француске који немају директних еквивалената у граматичком систему српског језика) као и методологију (дескриптивна метода, контрастивна анализа, комбинација структуралне и семантичко-синтаксичке анализе, сортирање према семантичким критеријумима потпомогнутим прагматичким решењима) коју ће користити у обради корпуса. Полазне хипотезе су добро формулисане (број и вредности глаголских облика у језику економске струке биће сведен у односу на општи језик, постојаће висок степен подударности семантичких и прагматичких вредности појединих облика у складу са тематским областима у којима се појављују, разлике ће бити најочитије у начину изражавања аспектуалних опозиција, за сваки француски облик у српском језику постоји било одговарајући еквивалент било адекватан кореспондент). Избор корпуса је добро образложен, а структура дисертације дата на крају поглавља у потпуности је у складу са врстом и начином истраживања које кандидаткиња врши.

У оквиру *Теоријских разматрања* кандидаткиња, осврћући се на досадашња истраживања сличног типа, дефинише теоријски оквир у којем ће вршити анализу корпуса и систематизацију добијених података. Она указује на различите приступе у третирању

предмета њеног истраживања (функционални стил, језички варијетет), а што је неминовно довело и до његових различитих назива – „језик струке“, „стручни језик“ „језик за посебне намене“, „стручни дискурс“. Сасвим исправно указује на лингвистичку (проблем дефинисања и односа са општим језиком) и дидактичку (проблем методолошког приступа) перспективу предмета (па и саме области) којом се бави, да би на крају дала предност термину „стручни дискурс“ (не одбацујући при томе потпуно остале термине који имају своје оправдање у одређеним контекстима, што ће се видети у даљем тексту дисертације) са образложењем да се једна дисциплина или област људског деловања остварују управо кроз дискурс, а не кроз (општи, посебни, стручни...) језик. У овом поглављу наведене су и опште одлике језика економске струке, уведене су опште теоријске поставке глагола као реченичног нуклеуса у језику струке, а дат је и веома добар преглед система глаголских облика у француском и српском језику, при чему је посебна пажња поклоњена њиховим сличностима и разликама. Поглавље се завршава дефинисањем оквира семантичке и прагматичке анализе глаголских облика који се употребљавају у контексту стручног језика (економске) струке.

Треће поглавље (*Семантичке и прагматичке вредности глаголских облика у француском и српском језику струке*) представља централни део докторске дисертације и у њему је урађена систематска вишеслојна (структурална, семантичка, прагматичка, контрастивна) анализа глаголских облика који су се појавили у корпусу. Прва систематизација примера из корпуса потврдила је првобитну хипотезу о суженом избору глаголских облика у језику економије два посматрана језика. Кандидаткиња закључује да се избор и вредности глаголских облика разликују и унутар самог домена економије – уџбеници из микроекономије и макроекономије имају другачију дистрибуцију облика у односу на политичку економију, при чему се њихова дистрибуција додатно разликује од дистрибуције облика који доминирају у научним чланцима из ових области. Анализа увек полази од француског облика и иде ка српском еквиваленту или кореспонденту, мењајући смер само у случајевима када поједини облици постоје само у српском језику.

Кандидаткиња појединачно разматра вредности презента (актуализација у будућности и у прошлости, генеричка вредност, вредност имагинарности), перфекта (остварена вредност у садашњости, генеричка вредност, вредност давно завршене радње, посебно се наводе вредности крњег перфекат у српском и простог перфекта (поједини српски аутори га називају аористом) у француском, имперфекта (актуелност у прошлости, хипотетичност), плусквамперфекта (антериорност у односу на другу прошлу радњу, хипотетичност), футура (простог – постериорност, иминентност, модалност, антериорног и блиског), затим глаголских начина кондиционала / потенцијала (хипотетичност, друге модалне вредности, вредност временске оријентације), субјунктива (свршеност, рестрикција, намера и друге модалне вредности), императива (скретање пажње, савет, налог), инфинитива (глаголске и именичке вредности), партиципа и глаголских придева (придевске и глаголске вредности), герундива и глаголских прилога (временска, вредност услова, начина, узрока, супротности, циља). Кандидаткиња врло вешто води своју анализу кроз два различита глаголска система, проналазећи додирне тачке међу различитим граматичким категоријама и упућујући на одговарајуће кореспондентне облике у ситуацијама у којима у два језика не постоје еквивалентни глаголски облици или у ситуацијама где граматички еквивалентне глаголске облике одликују различите семантичко-прагматичке вредности. На крају сваког одељка кандидаткиња даје синтетички преглед извршене анализе и изводи одговарајуће закључке релевантне превасходно за сваки одељак посебно, али их повезује, тамо где је то могуће, и са елементима претходно извршених анализа, односно са одговарајућим закључцима из претходних одељака. Начин на који је извршена селекција врло сложеног корпуса, затим доследна примена одабране методологије у анализи грађе, те логични, јасни и на примерима чврсто утемељени закључци сведоче да је реч о зрелом и поузданом

вишестраном истраживачу који се подједнако добро сналази и у теоријским разматрањима и у практичним импликацијама резултата свога истраживања. Ово потоње нарочито долази до изражаја у деловима у којима се резултати лингвистичких истраживања преносе на план дидактике подједнако значајне како за област страног (француског) тако и за област српског језика економске струке. Посебно су значајни резултати који су примењиви у изради уџбеника из различитих области економских наука, као и они везани за инструкције приликом писања одговарајућих стручних и научних чланака.

У *Завршним разматрањима* кандидаткиња сумира резултате истраживања добијене у оквиру појединих одељака дајући практично рекапитулацију самих резултата и на основу њих изведених закључака, али и указује на могуће правце даљих истраживања у овој и сличним областима. У овом делу дати су и статистички подаци везани како за фреквенцију појединих облика, тако и за заступљеност појединих вредности у корпусу. У француском делу корпуса нашли су се облици презента, простог и сложеног перфекта, имперфекта, плусквамперфекта, простог, антериорног и блиског футура, кондиционала, субјунктива, имератива, инфинитива, партиципа и герундива, док су у српском делу корпуса били присутни облици перезента, перфекта (пуног и крњег), футура I и II, потенцијала, императива, инфинитива, глаголског придева и глаголских прилога. Резултати истраживања показали су интересантне распореде вредности унутар наведених глаголских облика и нарочиту учесталост неких од њих у одређеним економским областима. Показало се и да постоји висок степен еквиваленције код употребе безличних глаголских облика и пасивне дијатезе, као и да се већина глаголских облика не појављује у својим најфреквентнијим вредностима карактеристичним за општи језик, већ да стручни језик мобилише њихове мање фреквентне употребе. Кандидаткиња такође закључује и да да би, у циљу даљих истраживања, ваљало направити паралелни електронски корпус француског и српског језика струке, што би омогућило бржу и лакшу претрагу, консултовање много већег броја извора, али и бољи увид у граматичке феномене карактеристичне за два посматрана стручна језика. Врло лепо вођена анализа, добра теоријска подлога и јасно формулисани закључци у појединим целинама, огледају се и у *Завршним разматрањима* која представљају изванредан сажети преглед целокупне дисертације у којем статистички подаци пружају егзактне податке о јављању и вредностима појединих глаголских облика у француском и српском делу корпуса.

Литература обухвата 164 библиографске јединице на француском, српском и енглеском језику, а извори за корпус 20 јединица (уџбеника, монографија, научних и стручних чланака) на француском и српском језику.

На самом крају дисертације, у оквиру Додатка, кандидаткиња даје попис од преко 160 колокација са глаголских језгром из области француског језика економске струке са преводним еквивалентима на српски, што представља драгоцену помоћ не само лингвистима који се баве проучавањем колокација у стручном језику, већ и свакоме ко се нађе у ситуацији да му затреба српски еквивалент за неки француски склоп и обрнуто, да пронађе француски еквивалент за српску колокацију. И у овом последњем делу кандидаткиња показује колико је вешта у повезивању лингвистичке теорије и стручне (методичке и преводилачке) праксе.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова

прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Јаховић, Јелена (2020). Аналогије у француском и српском језику струке. У: Аналогии и интеракции во романистичките проучавања. Analogies et interactions au sein des études romanes dédié à la mémoire de Ljiljana Todorova, professeur des universités, Rédacteur en chef : Elisaveta Popovska, Corédacteur : Snežana Petrova, Université « Sts. Cyrille et Méthode », Skopje, Macédoine du Nord; 253–268. ISBN 978-608-234-072-2. COBISS. MK-ID 112260362. УДК 811.133.1:811.163.41. УДК 811.163.41:811.133.1.

M14

2. Jovanović, Ivan & Jelena Jačović (2020). De l'aspect sémantique des temps verbaux à travers les procédés syntaxiques dans la parémiologie zoonique française et serbe. U: *Philologia Mediana*, god. XII, vol. 12. Glavni urednik: Goran Maksimović. Urednik: Jelena Jovanović. Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet, Institut français de Serbie, Agence universitaire de la Francophonie, Ниш; 263-278.

DOI: <https://doi.org/10.46630/phm.12.2020> УДК 811.133.1'366.58 811.163.41'366.58.

ISSN (Штампано издање) 1821-3332, ISSN (Онлајн издање) 2620-2794, COBISS.SR-ID: 171242508.

<http://www.philologiamediana.com/index.php/phm/article/view/346/326>

M51

3. Јаховић, Ј. (2019). Одлике француског и српског језика економије. *Philologia mediana*. Филозофски факултет Универзитета у Нишу, XI, 11, pp. 535 – 545. ISSN 1821-3332. COBISS.SR-ID 171242508. УДК 1821-3332,

811.133.1'276.6:33 811.163.41'276.6:33,. <http://www.philologiamediana.com/index.php/philologiamediana/issue/view/11>

M51

4. Јелена Јаховић (2015), Безлични глаголски облици у француском и српском језику економије – изазови наставне праксе, у: Страни језик струке: прошлост, садашњост, будућност, Страни језик струке: прошлост, садашњост, будућност, Тематски зборник радова са Треће међународне конференције Страни језик струке: прошлост, садашњост, будућност. Уреднице: Весна Цакелић, Ана Вујовић и др. Београд: Факултет организационих наука – Универзитет у Београду, стр.. 217 - 225, ISBN 978-86-7680-321-7 COBISS.SR-ID 219458572.

M44

5. Јелена Јаховић (2015), Контрастирање француских и српских безличних глаголских облика у језику економске струке, Језик и књижевност у контакту и дисконтакту.

Тематски зборник радова са научног скупа Наука и савремени универзитет 4, уредник: проф. др Бојана Димитријевић, Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, стр. 327 – 341. УДК 811.163.41:811(082) 82.09(082) 81-115(082), ISBN 978-86-7379-390-0,

M33

6. Јелена Јаховић(2017), Француски језик струке – познавање језика vs. познавање струке, у: Страни језик струке и професионални идентитет, Тематски зборник радова са Четврте међународне конференције Страни језик струке и професионални идентитет.

Уредници: Ана Вујовић, Санела Шипрагић Ђокић и др. Београд: Друштво за стране језике и књижевности Србије, Учитељски факултет Универзитета у Београду. Стр. 847 - 855, ISBN 978-6-81018-01-9

M33

7. Јелена Јаховић (2017), Положај и перспектива француског језика струке, у: Језик и књижевносту у глобалном друштву. Тематски зборник радова са научног скупа Наука и савремени универзитет 6/2. Ур. проф. др Гордана Ђигић, Ниш: Филозофски факултет, стр. 107-118, ИСБН 978-86-7379-463-1 УДК 811.133.1'276.6:37

M33

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

1. Будући да су предмет истраживања семантичке и прагматичке вредности глаголских облика који се појављују у француском и у српском језику економске струке, било би идеално да је корпус могао бити сачињен из француских оригиналних дела преведених на српски језик. Ово није било могуће урадити јер се француска литература из економије ретко преводи на српски језик, те су примери ексцерпирани из текстова који припадају истим економским областима (уџбеници и научни чланци из микроекономије, макроекономије, политичке економије, рачуноводства и статистике). Једно од решења би била израда паралелних корпуса француског и српског језика струке (у овом случају економске, али и других).

2. Потврђена је почетна хипотеза да је број глаголских облика у језику економске струке сведен и практично унапред одређен врстом саме тематске области у којој се појављују, као и да је велики степен подударности међу њиховим вредностима упркос формалним разликама јер француски и српски језик различито функционишу на пољу аспекта и слагања времена.

3. У француском корпусу су се нашли облици презента, простог и сложеног перфекта, имперфекта, плусквамперфекта, простог футура, anteriорног и блиског футура, кондиционала, субјунктива, императива, инфинитива, партиципа, герундива, док су у српском били присутни облици презента, перфекта и крњег перфекта, футура I и футура II, потенцијала, императива, инфинитива, глаголског придева и глаголских прилога. Знатно већи број француских глаголских облика у односу на српски је сасвим очекиван – механизам за исказивање категорије аспекта који је различит у општем језику, преноси се и на стручни дискурс, те је последица тога богатији избор облика у француском корпусу. Резултати истраживања показују интересантне распореде вредности унутар наведених глаголских облика и нарочиту учесталост неких облика у одређеним економским областима.

4. Поређење вредности француског и српског презента је показало да се научноуџбенички стил корпуса највише наслања на генеричку вредност (36% у француском и 29% у српском) која је погодна за давање дефиниција и објашњења, затим се издваја вредност актуелизације у прошлости за француски корпус у 22% примера која погодује живљим описима појава из дијахроне перспективе, а за српски корпус вредност имагинарности у 27% примера која се реализује унутар условних реченица што је, опет, погодан избор за приказивање економских законитости. У српском корпусу се вредност имагинарности појављује и као вредност замишљене будућности класификоване као „*préludique*“ којом се у уџбеницима дају примери ситуација са економском проблематиком, попут глобалних симулација. У француском се корпусу у идентичној мери јављају вредности актуелизације у будућности и вредност имагинарности у 15% примера, док се на последњем месту налази актуелизација садашњег тренутка. У српском корпусу су следеће по заступљености: вредност актуелизације у садашњости и будућности (15%), док је вредност актуелизације у прошлости најмање заступљена (свега 13%). Очигледно је да је и у француском и у српском корпусу презент сасвим погодан за научно-уџбенички стил и да се оба језика у великој мери ослањају на његову способност оживљавања радње у било ком временском одсечку, одакле и произилази његова способност да генерише опште истине о појмовима и као такав буде најзаступљеније време научноуџбеничког дискурса.

5. Упоређивање прошлих времена показало је да су француски облици бројнији – поред сложеног (*passé composé*) и простог (*passé simple*) перфекта, појављују се још и имперфекат и плусквамперфекат, док је у српском корпусу забележен само перфекат (пун облик и „крњи“ перфекат). Најфреквентнија вредност француског сложеног перфекта је вредност остварене радње у садашњости (*présent accompli* – 37%), која одговара српској категорији резултативности заступљеној у мањој мери у српском

корпусу (29%). Када је реч о српском корпусу, најфреквентнија забележена вредност јесте давно завршена прошлост којом се приказују сукцесивни догађаји изражени приповедачким перфектом; она представља 38% примера, а у француском је налазимо у 23% примера. Разлог за овакву дистрибуцију вредности лежи у самом потенцијалу глаголских облика – француски сложени перфекат има јаку компоненту резултативности која избија у први план, док се след сукцесивних догађаја исказује и обликом простог перфекта, и то у 17% примера, док се српски перфекат највише ослања на своју базичну вредност у корпусу која се приказује при дијахроним објашњењима. Вредност општости се у француском корпусу јавља као генеричка вредност перфекта у 23% примера, а у српском корпусу као квалификативни перфекат у 19% примера. Без обзира на различите вредности, и француски и српски перфекат имају примере „енкапсулирања“ тј. инклузије када је први наведени процес у перфекту и обухвата неколико наредних који су исказани у „историјском“, односно „приповедачком“ презенту. Француски имперфекат се јавља са вредношћу актуелности у прошлости (56%) и вредношћу хипотетичности (44%). Поред тога, појављивале су се и атипичне употребе за исказивање следа сукцесивних радњи, као и вредност општости која погодује за формулације задатака и дефиниције. Вредност хипотетичности се приказује као исказивање реалног услова у прошлости које доминира у математичким импликацијама, најчешће у микроекономији, јер се она највише служи егзактним језиком од свих области из којих је корпус ексцерпиран. Плусквамперфекат се у француском корпусу бележи у највећем броју случајева у својој основној вредности изражавања антериорности некој другој прошлој радњи (75%), док остали примери припадају хипотетичкој вредности иреалног услова у прошлости и то опет најчешће у примерима из области микроекономије.

6. Поређењем глаголских облика који исказују будућност још једном се откривају суштинске разлике у механизму функционисања француског и српског глаголског система. Поред тога што не располажу истим бројем облика, они се суштински разликују по томе што српски облици исказују постериорност у односу на било коју тачку која може бити смештена у садашњости, прошлости или будућности, док су француски футурски облици ређе у оваквим употребама будући да појава слагања времена активира и друге глаголске облике. У обрађеном корпусу облици футура не појављују се у својој основној вредности исказивања постериорности у односу на моменат говора. Недостатак проспективне вредности футура није неочекиван – он је последица особености научноуџбеничког стила који има или дидактички карактер или представља саопштавање резултата научноистраживачког рада, дакле, нема потребе за проспективном перспективом. У корпусу се ипак појавио знатни број примера у којима француски прост футур и српски футур I означавају постериорност у односу на референтну тачку у прошлости (француски облик 73%, српски 70%) у контексту приказивања историјског развоја економских појава. Присутни су, такође, и примери у којима ови облици исказују след сукцесивних радњи у прошлости, превасходно због своје способности да имају инструкцију позитивног темпоралног редоследа. Вредност иминентности огледа се у 23% француских и у 22% српских примера, док су модалне вредности француског простог футура заступљене у свега 4% примера (заповест,) а српског футура I у 8% примера (претпоставка). Антериорни футур и футур II се јављају у идентичном типу зависнослужених реченица – условним и временским, са основном разликом у референтној тачки која је за француски облик смештена у садашњости, док за српски може да буде смештена на било којој тачки временске осе. Забележена је и широка примена блиског футура у француском делу корпуса са вредношћу постериорне радње (37%), али и са вредношћу простог футура (16%), генеричком вредношћу (11%) и модалном вредношћу заповести и савета (10%).

7. Француски кондиционал и српски потенцијал остварују, такође, велики број идентичних употреба. У 18% француских и 22% српских примера налазе се у хипотетичким реченицама које имају иреални услов у садашњости, а француски кондиционал прошли уочава се и у реченицама које исказују иреални услов у прошлости. Модална вредност претпоставке се појављује у 31% француских и 25% српских примера, и у малом броју примера у оба корпуса као несигурност при квалификацији неког појма у релативној реченици. Док српски потенцијал исказује намеру у 16% примера, ту функцију у француском има субјунктив, а кондиционал у 8% примера исказује предвиђање. У 30% француских примера и у 24% српских се исказује категорија могућности, као савет или сугестија, и то кроз сложени предикат са модалним глаголом. Временска орјентација ових облика исказује постериорност, и то у 14% примера у француском и 11% примера у српском делу корпуса.

8. Облик француског субјунктива се у највећем броју примера (33%) појављивао са вредношћу намере у контексту приказа развоја економских процеса у прошлости, затим са генеричком вредношћу математичких постулата или у поставкама задатака у контексту садашњости. У 22% примера је исказивао вредност рестрикције, у 13% вредност обавезе, а у 11% примера је облик „*soit*“ играо улогу увода у математичке исказе. Остатак примера је исказивао вредности сумње, могућности и вероватноће (9%) или ставове и процене (2%). Широки распон употреба је сасвим очекиван јер овај облик у француском језику покрива домен нереализованих радњи са различитим модалним нијансама и зато је захвалан за теоријско-концептуална објашњења.

9. Поређење француског и српског императива је показало велики степен сличности – у оба дела корпуса најзаступљенија је вредност скретања пажње читаоцу (65% у француском и 81% у српском). Следећа по заступљености је вредност налога присутна у задацима у 22% француских и 19% српских примера. У француском делу корпуса вредност савета појављује се у 13% примера, док ове вредности у српском делу уопште нема.

10. Употреба пасивне дијатезе је констатована у великом броју примера, али она, поред употребе рефлексивних облика и појаве номинализације, представља општу одлику стручног дискурса и није јој посвећивана нарочита пажња током анализе, пошто је истраживање базирано на употреби глаголских облика. За анализу најнеутралнијег глаголског облика – инфинитива, било је потребно извршити систематизацију глаголских и именичких вредности. Глаголске вредности су приближно једнако заступљене у оба дела корпуса – делиберативна вредност којом се привлачи пажња читаоца у уџбеничком дискурсу (69% француских и 67% српских примера), као и вредност налога која се користи при формулисању задатака (31% француских и 33% српских примера). Када је реч о именичким вредностима у оба дела корпуса, подједнако је присутна вредност субјекта – у 20% примера, а француски инфинитив појављује се још и као прилошка одредба за циљ (15%), начин (10%) и време (17%), или као допуне именици и придеву (15%). Оба дела корпуса садрже примере употребе инфинитива као значењске допуне модалним и семикопулативним глаголима и то у 25% примера. У српском језику инфинитив у овој употреби је ређи од контрукције *да+презент*, али и даље представља 55% његове употребе у корпусу.

11. Приликом анализе француских партиципа и српских глаголских придева било је потребно упоредити њихове глаголске и придевске вредности. Придевска вредност се у француском делу корпуса јавља кроз оба облика партиципа, партиципа презента и партиципа прошлог, који су се јавили у 25% односно 75% примера кроз ограничен број идентичних, док се ова вредност код српског глаголског придева не показује. Међу глаголским вредностима српског глаголског придева налазимо на кондензацију условне (25%) или релативне клаузе (75%). Француски партицип презента када се нађе уз

именицу кондензује релативну реченицу (35%), а када је од ње удаљен, може да кондензује временску (симултаност, 15%), условну (15%) или узрочну реченицу (15%). Партицип прошли се јавља у апсолутној употреби са сопственим субјектом (20%) као кондензатор временске реченице и са својим сложеним обликом када изражава anteriornost (у овој употреби његов српски кореспондент је глаголски прилог прошли чије је присуство у корпусу незнатно – свега два примера). Још једну категорију безличних глаголских облика представља француски герундив чији је кореспондент у српском језику глаголски прилог садашњи. Ови облици нису употребљени са својом основном вредношћу исказивања симултаности са главном радњом, у оба дела корпуса чешће наилазимо на случајеве у којима они изражавају начин (29% примера из француског корпуса и 20% из српског), узрок (21% примера из француског и 10% из српског) или услов (21% примера из француског и 20% из српског). За српски глаголски прилог садашњи карактеристична је вредност циља (20% примера), а њу нема француски герундив, који, са своје стране, уз прилог *tout*, изражава вредност супротности коју не поседује српски облик, и то у 17% примера.

12. Сумирање резултата истраживања потврдило је почетну хипотезу о суженом избору глаголских облика, али не зато што то одређује сам језик економске струке, већ зато што су то наметнуле разлике у глаголским системима ова два језика.

13. Утврђена је велика разноврсност вредности глаголских облика које се јављају у корпусу, при чему се већина облика не појављује у својим основним и у општем језику најфреквентнијим вредностима. Контекст стручног језика мобилише њихове мање фреквентне употребе.

14. Области микроекономије и делимично макроекономије, статистике и рачуноводства одликује велики број дефиниција, математичких импликација и прецизних објашњења која за собом повлаче употребу генеричких и хипотетичких вредности глаголских облика.

15. Област политичке економије и део макроекономије који се бави приказом развоја економских појава базира се превасходно на употреби генеричких и историјских вредности глаголских облика.

16. Области статистике и рачуноводства, поред описа појмова из ових дисциплина, садрже и доста задатака, те се глаголска времена у овим доменима јављају нарочито са прескриптивним вредностима, као и са вредношћу налога.

17. Пре даљих истраживања, потребно је да се формира релевантни паралелни електронски корпус француског и српског језика економске струке који би омогућио шири и комплекснији увид у различите нивое језичких феномена. На тај начин би се превазишли ограничавајући фактори попут стила аутора уџбеника или особености неке економске области. Показало би се, такође, и која су то граматичка средства којима је потребно овладати да би се унапредиле писане и усмене компетенције србофоних говорника који желе да овладају француским језиком економске струке.

18. Имплементирање резултата овог истраживања олакшало би писање уџбеника из француског језика економске струке јер они указују на места преклапања и размимоилажења у употреби глаголских облика, а помогло би и у квалитетнијем осмишљавању курсева из ове области.

19. Резултати овог истраживања могу наћи широку примену и у домену преводилачке праксе јер указују не само на разноврсност употреба глаголских облика у француском и српском језику економске струке, већ и нуде одговарајућа решења кроз еквивалентне или кореспондентне облике и изразе.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидаткиња веома доследно спроводи своје истраживање на релевантном корпусу, примењује одговарајућу методологију и изводи јасне и логичне закључке. Резултати истраживања су приказани на примерен начин, јасно и прецизно, поткрепљени су довољним бројем добро одабраних примера, тумачења су одговарајућа и заснована на савременим лингвистичким теоријама и приступима. Као посебну вредност начина приказа и тумачења резултата овог истраживања навели бисмо не само лингвистички теоријски допринос истраживању једног специфичног дискурса, већ и поступак кандидаткиње да за сваки резултат нађе одговарајућу примену у дидактичкој и/или преводачкој пракси.

На основу свега напред изнетог, Комисија позитивно оцењује начин приказа и тумачења резултата истраживања мср Јелене Јаћовић.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме: ДА

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе: ДА

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци:

Ово истраживање пришло је феномену стручног језика са теоријско-лингвистичке стране, односно из правца теоријског истраживања које је у науци о језику у великој мери занемарено, будући да се интересовање за овај дискурс скоро потпуно усмерава у правцу преводачке и методичке праксе. Показало је, такође, да се стручни језик много квалитетније сагледава уколико се продуби његова теоријска основа, те да резултати оваквих и сличних истраживања потпуно јасно осветљавају поједине граматичко-семантичко-прагматичке феномене који се јављају у стручном дискурсу, а који остају добрим делом замагљени у стриктно преводачким и/или методичким стручним радовима. Закључци до којих је кандидаткиња дошла, посебно они којима се указује на различито присуство појединих вредности глаголских облика у општем и стручном језику економске струке на корпусу француског и српског језика, представљају новину у истраживањима овакве врсте у лингвистичкој науци. Поред тога, и методологија коју је кандидаткиња користила у свом истраживању (структурално-семантичко-прагматичка контрастивна анализа) представља новину у методологији истраживања стручног језика у нас.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Нису уочени било какви недостаци који би утицали на резултат истраживања.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже да се докторска дисертација мр Јелене Јаћовић под насловом <i>Семантика и прагматика глаголских облика у француском језику економске струке у поређењу са српским</i> прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана. -

У Новом Саду, 23.11.2020.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Весна Цакелјић

4.

Проф. др Селена Станковић

Проф. др Јелена Ајџановић

Проф. др Снежана Гудурић

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.

